

Perpinyà i Girona, avui: la llengua, la literatura

Francesc Feliu, Alà Baylac-Ferrer, Míriam Sellés (ed.)

Alà Baylac-Ferrer, Francesc Feliu i Míriam Sellés (eds.)

Perpinyà i Girona, avui. La llengua, la literatura

OBSERVATORI DE LES LLENGÜES
D'EUROPA I DE LA MEDITERRÀNIA

UNIVERSITAT DE GIRONA
2024

{linguaemundi 7

 Universitat
de Girona

 Documenta
Universitaria

CIP 804.99(448.9)(063) PER

Perpinyà i Girona, avui. La llengua, la literatura :

Observatori de les Llengües d'Europa i de la Mediterrània, Universitat de Girona 2024 / Alà Baylac-Ferrer, Francesc Feliu i Míriem Sallés (eds.). – Girona : Universitat de Girona - Edicions

UdG : Documenta Universitaria, maig 2026. – 1 recurs en línia (158 pàgines) : il·lustracions, taules, gràfics ; cm. – (Linguaeundi ; 7). –

Comunicacions de dos seminaris, el primer duia per títol "Empordà i Rosselló, avui. Confluències i decalcatges en la llengua i les relacions humanes" (Perpinyà, 1 i 2 de març de 2024) i el segon titulat "El rossellonès literari" (Girona, 30 i 31 de maig de 2024). – Descripció del recurs: 10 de juny 2026

ISBN 978-84-8458-796-5 (Universitat de Girona).

ISBN 978-84-9984-745-0 (Documenta Universitaria)

I. Baylac-Ferrer, Alà, 1965- , editor literari II. Feliu, Francesc, editor literari III. Sallés, Míriem, editor literari IV. Universitat de Girona. Observatori de les Llengües d'Europa i de la Mediterrània

V. Empordà i Rosselló, avui. Confluències i decalcatges en la llengua i les relacions humanes (2024 : Perpinyà, França) VI. El rossellonès literari (2024 : Girona, Catalunya) 1. Literatura catalana – França – Catalunya Nord 2. Català – Dialectes – França – Catalunya Nord 3. Rossellonès 4. Català – Context 5. Llibres electrònics

CIP 804.99(448.9)(063) PER

Amb el suport del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, corresponent a l'ajut per a la concessió de les subvencions pluriennals Eurodistricte per al desenvolupament de projectes de cooperació a l'Espai Català Transfronterer, amb el títol *Els estudis catalans transfronterers: De Perpinyà a Girona i viceversa*, referència PRE175/23/000029, concedit per resolució de 02.11.2023, i per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) i el Departament de Recerca i Universitats de la Generalitat de Catalunya, corresponent a l'ajut per a donar suport a l'activitat científica dels grups de recerca de Catalunya (SGR 2022-2024), amb el títol *Llengua i literatura catalanes: història, memòria i identitat*, referència 2021SGR01147, concedit per resolució de 31.03.2023.

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Agència
de Gestió
d'Ajuts
Universitaris
i de Recerca

Generalitat de Catalunya
Departament de Recerca
i Universitats

Observatori de les Llengües d'Europa i de
la Mediterrània Universitat de Girona

© del disseny de la coberta: Documenta Universitaria

© de la imatge de la coberta: Foto de Maxence Bouniort a Unsplash

© de l'edició: Universitat de Girona - Edicions UdG

© de l'edició: Documenta Universitaria

© del text: els seus autors i les seves autores

ISBN: 978-84-8458-796-5 (UNIVERSITAT DE GIRONA)

ISBN: 978-84-9984-745-0 (Documenta Universitaria)

DOI: 10.33115/b/9788499847450

Girona, maig 2026

Producció editorial — Documenta Universitaria

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons
(CC BY-NC-SA 4.0). La llicència completa es pot consultar a:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Universitat
de Girona

Documenta
Universitaria

@DocUniv
documentauniversitaria.com

ÍNDEX

Preàmbul	7
Alà Baylac-Ferrer i Francesc Feliu	

Una comunitat cultural a banda i banda de la frontera

Dinàmica socioeconòmica de l'espai català transfronterer	13
Jaume Feliu	
La situació sociolingüística actual de la Catalunya Nord	27
Alà Baylac-Ferrer	
L'impacte de l'aplec per replantar la llengua amb classes i revistes entre els alumnes de primària a Catalunya Nord	45
Míriam Almarcha París	
L'OPLC, Oficina Pública de la Llengua Catalana	53
Lluís Dagues	

Aspectes de llengua

- Rellevància lingüística dels estudis (micro)dialectals:
varietats de català transfrontereres** 65
Carla Ferrerós Pagès - Francesc Roca Urgell
- Sobre la sil·labificació de les vocals altes** 77
Pep Serra
- Apunts i reflexions toponímiques de la
Catalunya del Nord estant** 95
Rémy Farré Salvatella

Qüestions de literatura

- Simona Gay (1898-1969), etnopoeta de mena** 103
Miquela Valls Robinson
- La llengua a la Catalunya del Nord: discursos
i poemes metalingüístics al segle XIX** 111
Estel Aguilar Miró
- El lloc de Renada-Laura Portet en la literatura
catalana contemporània** 141
Irene Muñoz i Pairet

LA SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA ACTUAL DE LA CATALUNYA NORD

Alà Baylac-Ferrer

(Institut Franco-Català Transfronterer, Universitat de
Perpinyà Via Domitia i Institut d'Estudis Catalans)

Descriure i explicar la situació sociolingüística de Catalunya Nord necessita prendre com a punt de partida el marc jurídic i les mentalitats de les institucions que estructuren i organitzen la vida de la societat francesa.

Mapa 1. Mapa geogràfic del nord de Catalunya i de la Catalunya del Nord

1. Marc socioinstitucional

El marc jurídic francès instaura un règim d'exclusivitat de la llengua francesa en tots els actes, suports i situacions de comunicació oficials. L'article 2 de la Constitució (de 1958) que inclou (des del 1992) el principi que «la llengua de la República és el francès» ha estat i continua sent interpretat sistemàticament pel poder polític per les més altes instàncies judicials (tribunals, Consell d'Estat i Consell Constitucional) com una obligació per tots els ciutadans francesos de fer servir únicament la llengua francesa i prohibeix, sota la forma de no autoritzar, l'ús de qualsevol altra llengua, encara que sigui «regional», és a dir pròpia dels habitants i de regions de la República.

La darrera manifestació d'aquest estat de fets pren la forma de la sentència del Consell Constitucional de 2021 contra la llei de protecció patrimonial i promoció de les llengües regionals, dita llei Molac.¹ La llei havia estat recorreguda per un grup de diputats recolzats pel ministre d'Educació, Jean-Michel Blanquer,² hostil a l'ensenyament de les llengües regionals per un article que preveia el pagament de les despeses escolars dels alumnes escolaritzats en escoles immersives pels municipis que no tenien ensenyament de llengua regional. L'alta cort constitucional, fidel a la seua interpretació constant contrària a les llengües regionals, aprofita del recurs per examinar el conjunt de la llei i censurar dos articles, distints del recorregut pel ministre. En la seua decisió el Consell Constitucional abroga de la llei dos articles: el que legalitzava l'ensenyament immersiu en llengua regional, i el que legalitzava els signes diacrítics de les llengües regionals. Al terme de la decisió, queda prohibit ortografiar els noms amb signes diacrítics que no pertanyen —presumptament— a l'alfabet de la llengua

¹ Paul Molac és un diputat bretó, pròxim a l'UDB, autonomistes bretons, elegit a l'Assemblea francesa des del 2012, que va aconseguir proposar i que s'aprovés una llei (la primera) sobre protecció de les llengües regionals.

² Jean-Michel Blanquer va ser ministre d'Educació de 2017 a 2022 sota els governs successius d'Édouard Philippe i de Jean Castex.

francesa. Així el nom bretó d'un petit Fañch només pot ser escrit *Fanch*, o el nom català de Martí no pot tenir accent al registre d'estat civil, pel motiu que tant el talle com l'accent tancat a la *i* no consten a l'alfabet francès. L'argumentació reiteradament avançada per juristes i consellers és que acceptar aquests signes o la immersió lingüística escolar amenaçaria la integritat nacional. Una qüestió tan anecdòtica o fins ridícula com els signes diacrítics és sobretot il·lustrativa de la intransigència institucional envers les llengües regionals.

Un segon episodi políticjudicial recent, implicant Catalunya Nord i la llengua catalana, ve a reblar el clau d'aquest estricte marc juridicoinstitucional. Entre el 2022 i el 2024, successivament, el prefecte dels Pirineus Orientals, el tribunal administratiu de Montpeller, el tribunal d'apel·lació de Tolosa han sentenciat la prohibició pels consells municipals³ de fer servir el català, encara que sigui traduït consecutivament al francès. L'argumentació essencial reprèn sistemàticament la interpretació de l'article 2 de la Constitució segons la qual s'imposa l'exclusivitat del francès en l'ús públic i oficial, per la incompatibilitat de la unitat nacional amb qualsevol respecte de la diversitat lingüística.

Una altra dada cabdal de l'evolució de la situació sociolingüística rau en la dinàmica demogràfica que afecta Catalunya Nord. Amb mig milió d'habitants, les comarques nord-catalanes només inclouen un 40% de persones nascudes al territori, segons les dades de l'INSEE, Institut Francès d'Estadístiques. El creixement de la població nord-catalana, ben superior a la mitjana francesa, es deu únicament al moviment migratori d'unes 10.000 persones que entren cada any al departament, essencialment provinent del nord de França. Encara que en surtin anualment entre 4.000 i 5.000, el flux i el canvi poblacional genera una profunda metamorfosi.

3 Els ajuntaments nordcatalans d'Elna, els Banys, Portvendres, Sant Andreu, Tàrrac van autoritzar el 2022 els consellers municipals a utilitzar el català oralment als plens municipals, amb una traducció consecutiva dels seus propòsits.

Taula 1. *Població a les comarques de la Catalunya Nord: nombres absoluts i percentatges*

Rosselló	Vallespir	Conflent	Capcir	Alta Cerdanya	Fenolledès
415.813	24.306	23.181	1.597	12.030	7.288
85,9%	5,0%	4,8%	0,3%	2,5%	1,5%

Aquests potents factors de condicionament lingüístic se produeixen en un context de centralisme extremat, el qual contribueix a reforçar la dominància del francès. L'estat francès no comporta cap element d'autonomia dels seus territoris. Ni els departaments, ni les regions no disposen de cap competència de governança pròpia; són simplement estrats administratius descentralitzats. Totes les competències són de l'estat (l'escola, la cultura...). El govern comprova sistemàticament mitjançant el control de legalitat exercit pels prefectes totes les decisions de les administracions locals (consells municipals, departamentals, regionals) i les suspèn preventivament quan no hi està d'acord.

L'espai mediàtic francès il·lustra perfectament aquesta centralització a ultrança. Tots els mitjans de comunicació públics i privats són «nacionals», o sigui, parisencs. Les desconnexions del canal de tele «regional» (France 3) només correspon a pocs minuts d'informatiu local diari; igual per la ràdio pública local. Formatat d'aquesta manera no es deixa pas cap espai a un paisatge mediàtic català, ni tan sols regional. La presència d'esclatxes informatives pròpiament nord-catalanes o en català representen engrunes de consum mediàtic en una oferta *nacional* absolutament dominant i amb competència cada cop més eficaç i efectiva dels nous consums a la vegada globalitzats i fragmentats mitjançant vectors comunicacionals de les xarxes socials. La llengua catalana als mitjans de comunicació clàssics de Catalunya Nord se limiten a 10 h de programa de France 3 País Català (desconnexió) per any,

la ràdio associativa local Ràdio Arrels, la recepció dels canals i ràdios de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (a la major part del territori, però no són presents als operadors d'internet...), i la ràdio Flaixbac.

2. Què *sabem* de l'estat de la llengua

Tancat ja el primer quart del segle XXI, què *sabem* de l'estat de la llengua catalana a Catalunya Nord? En tenim percepcions empíriques. I tot i el recul claríssim del coneixement i ús de la llengua en la societat (certs observadors no hesiten a parlar de *desaparició*), encara queden prou habitants catalanòfons i que han viscut un període de transició, el període de passatge de l'ús majoritari del català a l'ús massiu del francès per ser testimonis de l'evolució dels darrers decennis i saber valorar de manera prou fina la permanència del català.

Una constatació és clara, la llengua catalana ha pràcticament desaparegut de l'espai sonor nord-català. Una publicació de Carles Grandó de la Societé d'Études Catalanes de 1915, *Perpignan pittoresque. Les cris de la rue. Notes de folklore*,⁴ descriu com els carrers de Perpinyà criden i canten en català. Un segle després, els únics fragment de català que s'arriben a sentir —i encara de forma parcial i força degradada— és caminant pel barri de Sant Jaume, amb una forta presència de població gitana. Però representen ara unes engrunes en el paisatge sonor general. I encara per primera vegada, se senten joves intercanviar ja en francès entre ells...

Fent un exercici d'autoavaluació lingüística, i com a mostra amb certa representativitat de persones de la mateixa generació, una ràpida genealogia lingüística il·lustra l'evolució general. Nascut el darrer terç del segle XX a Perpinyà (1965), els pares sempre han parlat i s'han dirigit —als tres fills— en

⁴ Consultable en línia: <https://estudi.univ-perp.fr/items/show/145>

francès. A la mateixa casa familiar, però, hi sentíem el català de dos dels avis que s'expressaven sempre en català, excepte quan parlaven als fills i nets. Al carrer, la mateixa generació dels avis, els més presents en el dia a dia, s'expressava normalment en català, inclosos originaris del nord de França *immigrats* a Catalunya Nord a conseqüència de la primera guerra mundial. L'etapa de l'evolució sociolingüística del català dels darrers 60 anys és doncs la d'una presència parcial de la llengua en la societat, d'un coneixement passiu per part de les generacions nascudes al darrer terç del segle xx, i del viscut de la interrupció de transmissió familiar del català per la immensa majoria dels habitants de Catalunya Nord. Tot i això, la llengua catalana queda una llengua *ambiental* i percebuda com a vinculada a la personalitat cultural i identitària (aquesta encara ben viva) catalana.

Una revifalla dels moviments en pro de la llengua els anys 1970 i 1980, acompanyats per la normalització lingüística (i democràtica) a l'estat espanyol veí, una progressiva major consciència i implicació institucional en la defensa o reivindicació del català, porta a la perspectiva de *replantar la llengua*,⁵ de *revernacularitzar*⁶ el català, de recatalanitzar el territori al curs del segle xxi. Reintroduir l'adquisició de la llengua catalana a Catalunya Nord passa per l'escola (de la mateixa manera que l'escola de la República va inculcar massivament el francès a partir dels anys 80 del segle xix). Uns quants milers d'alumnes nordcatalans tornen a saber català —comprenen, saben parlar, i fins i tot llegir i escriure— gràcies a *l'escola en català*. És suficient per a inversar la corba decreixent del nombre de locutors? I encara serà suficient per reactivar l'ús interpersonal i intergeneracional del català? Senyals vinguts de la Catalunya Sud ensenyen mostres inquietants amb la baixa d'ús del català entre joves generacions mentre tots els

5 Expressió de M. Carme Junyent, en particular difosa a través de les actuacions i publicacions del GELA, Grup d'Estudis de Llengües Amenaçades.

6 Expressió divulgada pels sociolingüistes valencians, en particular Brauli Montoya, en el context de descatalanització del sud del País Valencià.

alumnes catalans passen per l'escola en català. Uns testimonis del nord també poden generar dubtes. Alumnes formats a les escoles immersives nord-catalanes (Arrels i Bressola) que tot i saben català, entre ells o amb els pares o amb els estudiants tots catalanòfons a la facultat de català, s'expressen en francès. Unes famílies que posen els fills en escoles immersives que no passen al català, ni amb aquests fills que en saben. Fins i tot, tancant l'exercici de genealogia personal, cap dels tres fills escolaritzats en català i a qui només he comunicat en català, fa servir la llengua entre ells, ni amb el primer net...

A Catalunya Nord mai hi ha hagut tants alumnes que han estudiat el i en català, en un context quasi exclusivament francòfon. I també és cert que mai hi ha hagut tants instruments indispensables per una possible recuperació o recatalanització (escola, OPLC, consciència de les administracions, suports sudcatalans...).

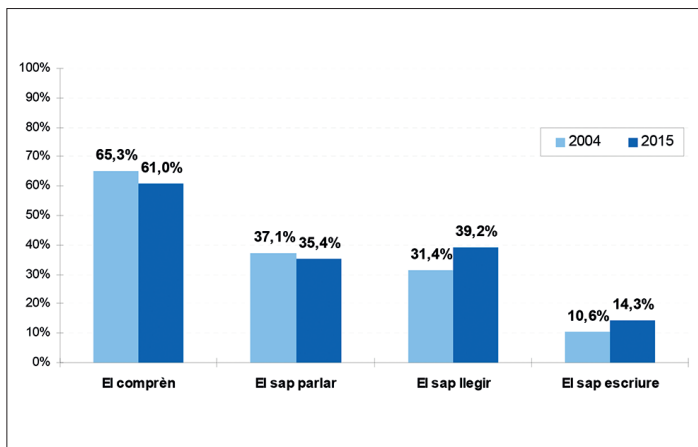
3. Les xifres de l'enquesta d'usos lingüístics

Evidentment entra en la valoració de la situació el resultat de l'EUL-CN 2015, realitzada a prop de 1.780 persones qüestionades per telèfon, i representatives de la població nord-catalana (excepte Fenolledès) major de 15 anys. En produïm aquí uns resultats principals.⁷

Molt breument, en destaquem una característiques significatives. Una majoria d'habitants comprèn el català en una escala de *mitjanament* fins a *molt bé*. La proporció es redueix a un 30% pels que entenen 'molt bé' o 'bé'. Una tercera part d'habitants sap parlar (el 20% si no comptem els que només saben quelques mots o frases).

⁷ Més resultats i anàlisis són detallats a *Le catalan en Catalogne Nord et dans les Pays Catalans. Même pas mort!*, Alà Baylac Ferrer, Presses Universitaires de Perpignan, Perpinyà, 2016 ; accessible a : <https://books.openedition.org/pupvd/40060>

Gràfic 1. *Evolució dels coneixements de català 2004-2015 (EULCN)*

Font: Generalitat de Catalunya, Consell Departamental dels Pirineus Orientals, Institut Franco-Català Transfronterer-UPVD, *Enquesta d'usos lingüístics a la Catalunya del Nord 2015*.

L'evolució del coneixement (des de l'enquesta precedent el 2004) és negativa (excepte per les competències en lectura i escriptura, conseqüència potser d'una major presència del català a escola).

Taula 2. *Coneixements de català —comprèn— per nivell i per edat*
(EULCN, 2015)

	Molt bé	Bé	Mitjanament	Poc	Molt poc	Gens
Comprèn	17,8 %	13,1 %	17 %	9,6 %	26,2 %	16,3 %
<i>cumulat</i>		30,9 %	47,9 %	57,5 %		

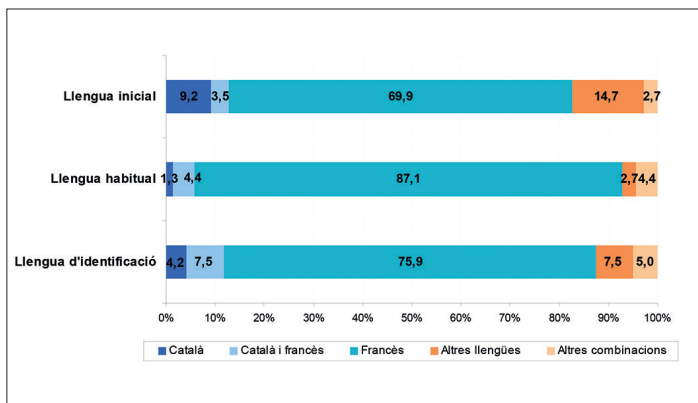
Comprensió	Nombre d'habitants (> 15 anys)	Percentatge (que comprèn català)
65 anys i més	74.042	74 %
45-64 anys	83.766	70,2 %
30-44 anys	43.163	53,1 %
15-29 anys	24.474	35,5 %
Total	225.445	61 %

Taula 3. *Coneixements de català —sap parlar— per nivell i per edat*
(EULCN, 2015)

	Molt bé	Bé	Mitjanament	Poc	Molt poc	Gens
Sap parlar	11,3 %	9,3 %	11,9 %	8,7 %	29 %	29,8 %
<i>acumulat</i>		20,6 %	32,5 %	41,2 %		

Expressió oral	Nombre d'habitants (> 15 anys)	Percentatge (que parla català)
65 anys i més	49.571	49,6 %
45-64 anys	49.794	41,7 %
30-44 anys	23.559	29 %
15-29 anys	8.055	11,7 %
Total	130.979	35,4 %

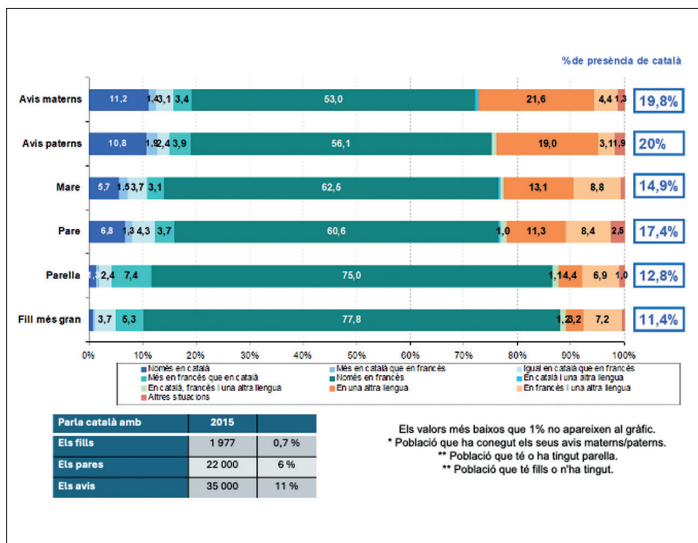
Gràfic 2. Percentatges de llengua inicial, habitual i d'identificació
(EULCN, 2015)

Font: Generalitat de Catalunya, Consell Departamental dels Pirineus Orientals, Institut Franco-Català Transfronterer-UPVD, *Enquesta d'usos lingüístics a la Catalunya del Nord 2015*.

El català queda la llengua primera de gairebé una desena part de la població (el 9,2%). Tot i això, solament la meitat hi conserven lleialtat i la consideren *llengua d'identificació* (el 4,2%), i encara més un 1,3% únicament el fa servir com a llengua habitual. Il·lustren aqueixes dades la clara interrupció de transmissió i el dèficit de lleialtat lingüística que té encara el català.

Gràfic 3. Usos lingüístics amb la família (EULCN, 2015)

Font: Generalitat de Catalunya, Consell Departamental dels Pirineus Orientals, Institut Franco-Català Transfronterer-UPVD, *Enquesta d'usos lingüístics a la Catalunya del Nord 2015*.

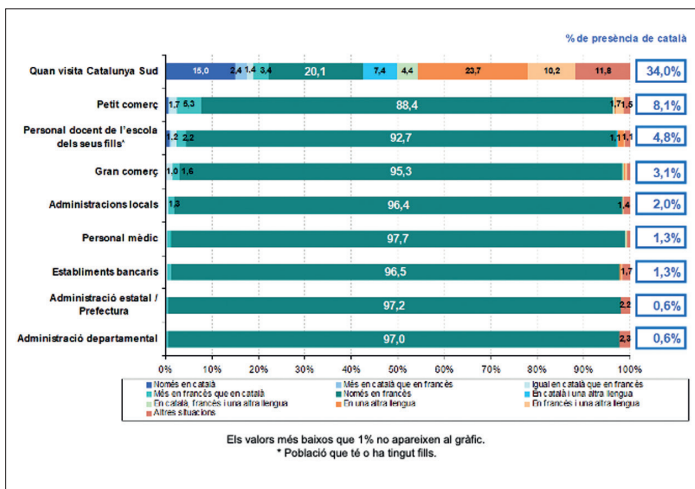
De la mateixa manera, les dades d'usos lingüístics confirmen el descens de l'ús al fil de les generacions: un 10% entre els avis, un 6% amb els pares, un 1% com a màxim amb parella i fills.

Tots els usos en les diferents situacions comunicacionals de la societat se situen a nivells mínims: entre el 0% i un 1,7% de màxima als petits comerços.

En canvi, la imatge del català, la relació afectiva que hi té la gent encara es manté positiva i alta. El 80% dels habitants és favorable o molt favorable a l'ensenyament del català. I el 76% ho és a l'ensenyament per a tothom, i ha proposat classes bilingües. Una altra dada interessant i positiva, que ens porta a reflexionar sobre les condicions de recuperació i de normalització de la

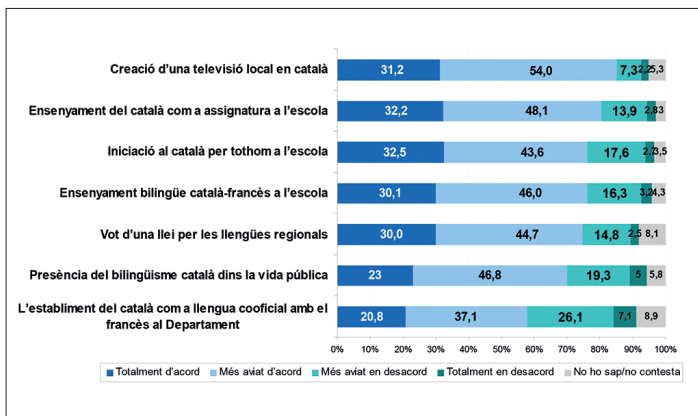
llengua, és la proporció del 34% que fa servir la llengua catalana, la mateixa proporció que declara que sap parlar, quan passa al sud de la frontera, on el català és llengua habitual i sobretot llengua oficial en tots els àmbits de la societat.

Gràfic 4. *Usos lingüístics en àmbits de consum i serveis (EULCN, 2015)*

Font: Generalitat de Catalunya, Consell Departamental dels Pirineus Orientals, Institut Franco-Català Transfronterer-UPVD, *Enquesta d'usos lingüístics a la Catalunya del Nord 2015*.

Gràfic 5. Grau d'acord amb les següents mesures: (EULCN, 2015)

Font: Generalitat de Catalunya, Consell Departamental dels Pirineus Orientals, Institut Franco-Català Transfronterer-UPVD, *Enquesta d'usos lingüístics a la Catalunya del Nord 2015*.

4. La situació de l'ensenyament

Un camp essencial per una política lingüística és el de l'ensenyament. Les dades principals de l'ensenyament de català com a assignatura i de l'ensenyament en català (model bilingüe o immersiu amb català com a llengua vehicular) són les següents:

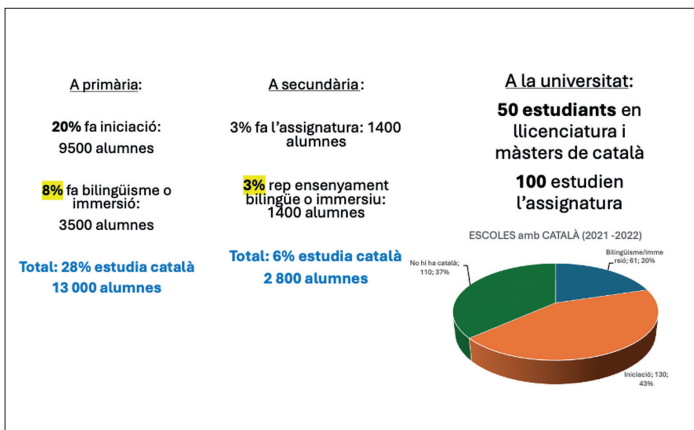
- El 20% dels alumnes nord-catalans tenen una iniciació a la llengua catalana a l'escola primària (uns 9.500 nins i nines). L'ensenyament és impartit per mestres itinerants exteriors al sistema educatiu (els *intervinents*); els contracta l'APLEC, Associació per a l'ensenyament del català, i els financen els municipis i els consells departamental i regional. A l'ensenyament secundari, la proporció baixa al 3%; les classes les imparteixen els professors de català de l'Educació pública.

- Un 8,5% de l'alumnat rep l'ensenyament primari en català (uns 4.000 alumnes), sigui amb les seccions bilingües públiques (la meitat de l'horari és en català), sigui amb les dues escoles immersives públiques de Perpinyà (Arrels), sigui amb les escoles de la Bressola (5 escoles privades associatives immersives). A l'educació secundària, la proporció d'alumnes en classes bilingües (parcialment) o immersives és del 3% (uns 1.400 alumnes). A l'ensenyament públic i a l'escola concertada (la Bressola), els mestres de les classes bilingües i immersives són pagats pel Ministeri d'Educació.
- En total doncs, a tot Catalunya Nord, el 28% de l'alumnat de primari fa algun ensenyament de o en català, i el 6% a secundària.

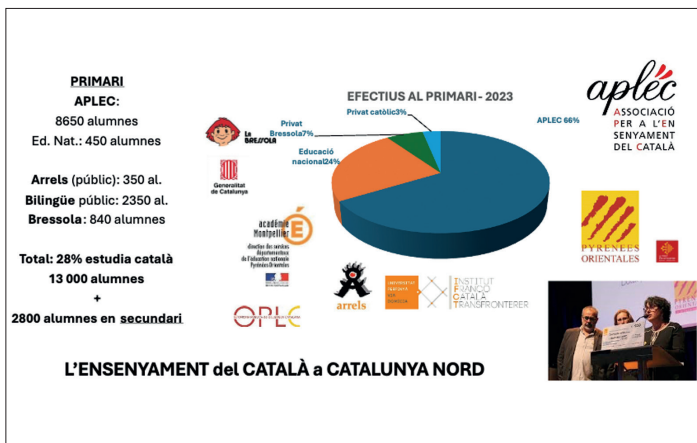
El marc jurídic (legal i reglamentari del codi de l'educació) determina que les llengües regionals, entre les quals el català, es poden ensenyar dintre dels programes previstos i dels horaris lectius. Siguí com a disciplines lingüístiques opcionals, sigui com a llengües vehiculars en línies bilingües o immersives. Són esclertes aprofitables per a desplegar una política d'eixamplament i de generalització de l'ensenyament de i en català amb perspectiva d'èxit o al menys de progrés. La llei de protecció patrimonial i promoció de les llengües regionals (del 2021), l'existència des del 2020 d'una eina de política lingüística com l'Oficina Pública de la Llengua Catalana constitueixen perspectives encoratjadores. Igual que un major suport des del Sud —institucional o social, com ara al moment del moviment independentista— consolidaria les reivindicacions lingüístiques nord-catalanes. Altres regions demostren que els objectius són assolibles: la meitat de l'alumnat rep l'ensenyament en classes bilingües o immersives al País Basc Nord, tots els alumnes reben ensenyament d'alemany o de cors i el 20% són en classes bilingües a Alsàcia i a Còrsega respectivament.

Les limitacions, però, existeixen; venen donades per la marginalització de les anomenades «llengües regionals», en el marc jurídic francès que impedeix per exemple que el seu ensenyament sigui obligatori. S'afegeixen, a més, entrebancs i inèrcies de l'administració educativa, centralitzada i que dirigeix des de París un milió de funcionaris. S'hi suma la relativa feblesa de la pressió social i institucional catalana (incloent-hi una migrada preocupació des del sud i l'est de la frontera (Principats de Catalunya i Andorra) per la situació del català en l'àmbit internacional fronterer.

Imatge. L'ensenyament del català a Catalunya Nord

Imatge 4. Els actors de l'ensenyament del català

5. Apunts sobre el dialecte «rossellonès»

Convé finalment donar (encara) precisions sobre la qüestió del dialecte «rossellonès» o variant septentrional que de tant en tant s'evoca en la reflexió sobre les condicions de replantament de la llengua catalana al nord.

La descripció i definició d'un dialecte «rossellonès» és àmpliament artificial i superada si considerem que va correspondre fa cent anys (desenvolupament de la dialectologia) a una llengua relegada a l'àmbit oral, exclosa (a bufetades) de l'escola, molt interferida i adulterada per la imposició del francès. Els matisos a més a més són —eren— força importants segons les comarques; no hi ha hagut mai una unitat rossellonesa. Als anys 1970-1980, en el debat del model de llengua, també guanya a Catalunya Nord el català normatiu (amb vocabulari de l'època), i correspon a la imatge que molt majoritàriament tenen els nord-catalans: el català del nord és la llengua dels pagesos mentre que el català del sud és el *veritable* català,

el que volen —o somien— de recuperar emmirallant-se en la (mitificada?) situació lingüística normalitzada del sud de la frontera, a la Catalunya *rica i plena*. Amb la interrupció de transmissió a mitjan segle xx, els catalans del nord han abandonat la llengua *pròpia* en un dilatat procés de *dialectus interruptus*, per invertir els seus esforços —pels qui en tenen ganes i consciència— en una llengua catalana reapresa i plantada de nou.

Perpinyà i Girona, avui: la llengua, la literatura reuneix els treballs sorgits de dos seminaris celebrats a Perpinyà i a Girona el 2024, en el marc del projecte **Els estudis catalans transfronterers: de Perpinyà a Girona i viceversa**. Des de mirades sociolingüístiques, dialectals, toponímiques, literàries i institucionals, el volum dibuixa un estat de la qüestió sobre la Catalunya Nord i sobre les relacions culturals que travessen la frontera.

Els estudis que s'hi apleguen parteixen d'un territori compartit i fragmentat alhora: l'espai català transfronterer. Hi trobem diagnòstics sobre la realitat socioeconòmica i lingüística, reflexions sobre l'ensenyament i les polítiques de promoció del català, aproximacions a la variació dialectal i a la toponímia nord-catalana, i lectures sobre figures i discursos de la literatura catalana del nord. El llibre no idealitza la frontera ni la dissimula: la posa al centre per entendre què separa, què comunica i què es pot construir encara entre Perpinyà i Girona.

**Documenta
Universitaria**

@DocUniv
documentauniversitaria.com

**Universitat
de Girona**